

‘Onder de Boschboom’

Standaardtaal?

Het is weer zomer, de tijd dat we er met zijn allen op uittrekken. Naar het buitenland of naar andere delen van ons eigen land. Even weg van huis. Omdat wij Nederlanders nu eenmaal altijd overal naartoe reizen, komen we overal wel andere Nederlanders tegen. Dat is meestal een feest van herkenning. Na dagenlang alleen Spaans of Frans (of welke vreemde taal dan ook) gehoord te hebben, kunnen we ineens weer in onze eigen taal spreken, over dingen van thuis. En dat doet goed.

Omdat ik als Brabantse in de Randstad werk, voel ik me op mijn werk ook een beetje in het buitenland. Gelukkig kom ik daar regelmatig andere Brabanders tegen. Die hebben blijkbaar ook het gevoel in een vreemd land te zijn. Wanneer ze horen dat ook ik uit Brabant kom, lichten ze op en schakelen ze meteen over op hun Brabantse dialect en overladen mij met echte Brabantse uitdrukkingen. Helaas moet ik vaak bekennen dat ik geen touw kan vastknopen aan wat ze me proberen te vertellen. Want hoewel ik Brabantse ben van geboorte en in het mooie 's-Hertogenbosch woon, heb ik als oorspronkelijk west-brabantse vaak heel veel moeite om mensen uit midden- of oost- Brabant te verstaan, wanneer zij op hun platst praten. Vaak is door mijn slechte kennis van zijn (of haar) dialect de saamhorigheid tussen ons al verbroken voor die had kunnen ontstaan. We mogen dan wel beiden Brabanders zijn en Brabants spreken, taalgenoten zijn we toch niet. Ook met elkaar zullen we ABN moeten spreken. Dat is de taal van de Hollanders om ons heen, een taal maar die ons niet eigen is. Onze eigen taal, onze eigen soort Brabants, kunnen we onder elkaar immers niet verstaan.

Uitdrukkingen uit mijn familie of uit mijn geboortestreek, zijn me net zo eigen als mijn uiterlijk en mijn gevoelens. Als ik zie dat een vriend of vreemde verdrietig is, zal ik hem of haar altijd vragen: ‘Mar wa doet’er op kulleke?’ En in 90 procent van de gevallen krijg ik als antwoord, ‘huh?’. Want iemand die niet uit Bergen op Zoom komt, zal de betekenis van deze vijf woorden niet kennen. Maar op het moment van grote emoties is het voor mij onmogelijk om een vertaling te geven en de treurende te vragen: ‘Maar wat is er toch aan de hand, jongeling (met een connotatie hartelijkheid en vriendelijkheid)?’ Dit ABN dekt de lading niet van de emoties die ik en de vriend of vreemde op dat moment doormaken. En ik weet haast zeker dat, als de vriend of vreemde in deze situatie een Brabander zou zijn, hij me meteen zou weggagen, omdat zulk officieel taalgebruik absoluut niet bij het moment zou passen. Veel liever horen we op een moment van verdriet, het troostende dialect van de streek waar we vandaan komen. En andersom kun je iemand niet troosten met woorden die niet gemeend voelen, omdat je ze in een andere taal dan die van jezelf moet spreken.

Iemand's taal is verweven met iemand's identiteit. Als ik mij Brabantse noem, ga ik automatisch platter praten. Ik ben er trots op een Brabantse te zijn en draag dat uit in mijn manier van spreken. Hoewel ik in onze Brabantse hoofdstad een taalvreemde ben kan iedereen mij hier begrijpen. Het Bosch voelt veel meer aan als thuis dan het Hollandse geknauw van de Randstad, waar ik mijn geld verdien.

Vooraf in het zuiden van de Nederlanden (Brabant, Limburg en Vlaanderen) is het dialect een belangrijk onderdeel van onze identiteit, samen met onze afwijkende, katholieke en Bourgondische tradities. Vanaf de jaren negentig zijn we weer trots op onze eigen taal en worden er in verschillende streken in Brabant dictees in het dialect gehouden. In Den Bosch was dat voor het eerst in 1996. Het

samenstellen van dat eerste dictee leidde tot een aantal problemen, die moesten worden opgelost: Hoe spel je bijvoorbeeld bepaalde Bossche klanken? Wat zijn typisch Bossche uitdrukkingen? Deze studie van het Bosch leidde onder andere tot een spellingwijzer en een eigen Bossche grammatica, zodat het Bosch in status nu gelijk is met het Algemeen Beschaafd Nederlands, dat ook zijn eigen grammatica- en spellingvoorschriften heeft. Maar in tegenstelling tot de sprekers van het ABN, staan de sprekers van het Bosch ook open voor mensen die het dialect niet volledig beheersen. Slechts één keer per jaar controleren ze de Bossche spelling, en zelfs met Carnaval hoor je bij de Bossche gemeenschap, wanneer je het Bosch niet volledig beheerst, maar het Carnaval wel volledig in de vingers hebt. En dan ben je volledig geïntegreerd.

Eva Repkes-van Hooijdonk

Onder De Boschboom” is een rubriek van cultuurhistorische aard, die haar columnisten een podium biedt om op persoonlijke titel onderwerpen die met de Bossche cultuur te maken hebben uit te diepen. Reacties? Stuur uw email naar: onderdeboschboom@kringvrienden.nl